

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTA BISERICĂȘCĂ, ȘCOLARĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

ABONAMENTUL:

Pe un an ..... 10 Lei.
Pe jumătate de an ..... 5 Lei.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ:
DUMINECA.

REDACTIA ȘI ADMINISTRATIJA:
Arad, Strada EMINESCU Nr. 35.
Telefon pentru oraș și comitat Nr. 266.

O singură rază.

„Inima iubitoare trăiește și înflorește; inima care urăște se usucă și moare” așa sună o cugetare de scriitoarea A. Olănescu, care ar trebui predicată și comentată pe toate cărările în zilele noastre, când ura crește tot mereu între oameni, ca apele potopului pe vremea lui Noe, să încearcă să inneece tot ce este bun și frumos pe pământ. Pretiniile de demult cari uneau sufletele și dădeau vieții atâta dulceață și fericire, astăzi nu se mai cunosc, sub pretinie intimă se înțelege astăzi mijlocul cel mai bun de a se descoase și exploata pe celalalt. Cu greu vei putea să afli în ziua de astăzi doi oameni, cari să se bucure sincer unul de fericirea celuilalt. Și care este cauza? Răspunsul e simplu. Lipsa iubirii lui Dumnezeu și a deapropelului. Școala în toate zilele primește rețete, care îi arată cum trebuie cultivată mai bine voința, cum trebuie dezvoltat intelectul, în ce chip să se pregătească mai potrivit vigoarea trupească a tineretului; numai pentru sădirea și îngrijirea celui mai frumos și mai necesar sentiment cu viața aceasta pentru iubire este prea puțină vreme. În casă iarăși copilașii noștri puțin aud cuvinte de iubire, câte mame îndeosebi și câți tătani nu sunt cât se poate de brutali cu copiii nedându-și seamă că necultivând dragostea cu familia pentru Dumnezeu și oameni cauzează copiilor lor și întregului neam cea mai mare pacoste, pentru că acolo unde lipsește iubirea, nici cei mai mari filozofi, nici cei mai aspri tirani nu pot produce fericire. Ca să ne convingem că iubirea este piatra unghiulară, pe care trebuie să se zidească viața socială, culturală și comercială a unui neam, să aducem numai puține dovezi negative. Bunăstarea materială a tuturor neamurilor crește din zi în zi, și nu va fi departe timpul când colibioarele vor dispărea din orașe și sate și vor fi așezate în muzeele mari la vederea căror se vor minuna nespuse de mult strănepoții noștri, cari vor locui cu toți în palate. Va veni desigur vremea, când măturătorii de stradă se vor preumbla triști în automobile elegante, deplângându-și soarta amară, că nu pot călători și ei cu aeroplanelor pentru a lua o cafea în America.

Și noi bieții muritori de azi nici nu ne putem închipui ce pretențioși și luxoși vor fi urmașii noștri, dar tot noi vedem, că cu cât se va rafina și suptia viața mai mult, cu atât va fi mai aspră, și ne-

cruțătoare lupta pentru existență. E de prevăzut că lumea se va ridica tot mai sus cu pretențiile și se va coborî tot mai jos cu sufletul. Iubirea va dispărea tot mereu ca o primăvara frumoasă, care a înveselit și întraurit totul și peste ome-nime alătura de luxul cel mai bogat se vor pogori nori de suferințe. Pentru lupta aprigă pe care o rezervă în sânul său viitorul, datori suntem să înarmăm neamul nostru cu cea mai prețioasă armă care se chiamă iubirea, pentru că acest sentiment dumnezeesc, precum zice amintita scriitoare, purifică și înflorește inimile și noi ca un neam cu mulți dușmani și puțin pretini, chiar de inimi înfloritoare avem mai multă lipsă. În trecut ne-a nimicit-o a pismeii răutate și oarba neunire, precum zice nemuritorul poet al rededeptării noastre naționale și în viitor ne-ar șterge de pe fața pământului aceste păcate dacă nu ne vom desbărâ de ele.

Bisericii strămoșești îi revine apostolatul nobil ca prin glasul preoților ei să potolească ura și pisma între frați și să-i facă atenți că un neam numai prin forțele acelei iubiri poate să trăiască și să se înalte pe care a predicat-o, practicat-o Hristos și pe care a obligat să o poarte în inimă toți acei urmași ai lui, cari se numesc creștini.

Domnul nostru Isus Hristos numai cu înțelepciunea nu putea mântui lumea aceasta îndărătnică și vecinic înclinată spre rău, dacă nu avea iubirea cea mare și curată, cu care a iubit oamenii și cu care a ertat și pe călăii cari îi băteau pe cruce piroane grele în mâni și în picioare.

În decursul vremurilor mulți înțelepți adevărați și neadevărați au căutat să critice învățătura lui Hristos însă în fața iubirii lui a trebuit să cedeze, să o admire și să simtă mai mici și neînsemnați decât un fir de nisip, pentru că iubirea aceasta este atât de mare, atât de strălucită și caldă încât și sufletele cele mai decăzute a trebuit să i-se închine și să o primească.

Biserica noastră în primul rând ar trebui să-se adreseze cu apelul iubirii către gazetarii cari dețin în mâinile lor o putere atât de mare și atât de bine sau răufăcătoare precum o mănuesc.

Înainte ia sate gazeta era o minune, astăzi ia este ceva de care nu se poate lipsi țaranul cât de cât luminat. Și este un adevăr incontestabil, că toți aceia ce a cizelat biserica cu grea muncă în popor, toate pornirile rele, pe cari le-a adormit cu postul și cu cuvântul, acum gazetele

le răscolesc și dau nutremânt tuturor patimilor, dacă nu scriu pe coarda iubirii și a unirii în cugete și în simțiri. Gazetarii, cari în loc să samene prin scrisul lor lumină și bunăînțelegere își umplu ziarul lor dela început până la capăt cu injurii, nu-și dau seamă cât rău produc în sufletul cetitorilor mai ales simpli, fiindcă e lucru cunoscut, că omul și așa înclină mai mult spre rău, decât spre bine și dacă îi mai dai și o leacă de ajutor ațânându-i toate poftetele, atunci l'ai condus la marginea râpei.

Biserica noastră să ridice un protest energic și o rugăminte blândă în fața tiparului care nu luminează, liniștește și mângăie, ci întunecă, răscolește patimile și jignește.

Și apoi fiindcă bunul Dumnezeu a voit că marele nostru Caragiale să moară chiar acum când tipurile lui favorite sunt multe ca ciupercile netrebnice și când viața noastră publică iar fi oferit personagii, din cari putea creă comedii de caracter celebre, iarăși sfintei biserici îi revine roilul să tempereze ambițiile să înfrunte păcatele și să aducă aminte ariviștilor nu prea alegători de mijloace, că la judecata din urmă, nu numai despre faptele lor, dar chiar și despre cuvintele și gândurile lor vor trebui să-și deie seama înaintea Tatălui Cereșc.

Azi e vremea să le aducem aminte și oamenilor noștri mari, cari se urăsc pentru realizarea unui ideal și oamenilor mici cari urăsc pe toți aceia, cari nu-i lasă să-și umple buzunarele lungi; cuvintele apostolului Pavel, care zice:

„Iubirea este îndelung răbdătoare, iubirea este plină de bunătate, iubirea nu râvnește, nu este lăudoroasă, nu se îngâmfă, nu este necuviincioasă, nu caută ale sale, nu întărită la mânie, nu pune în socoteală răul. Nu se bucură de nedreptate, să bucură însă împreună cu adevărul. Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă. Iubirea nici odată nu cade...”

Vă rog deci pe toți cari vă iubiți neamul și mănăți iubirea cu suflete pentru că acest sentiment divin e în stare singur să-i asigure un viitor de aur și lung.

Iară tu Isuse Hristoase care cu lumina și cu focul iubirii tale nemărginite ai biruit lumea și iadul, trimite din iubirea ta cea mare barem numai o singură rază preste neamul nostru și îl ridică din ură și păcate și-l fă mare, tare și fericit.

Rusticus.

Cuvântare

la cununia d-lui căpitan Dumitru Oncica cu dș. Stella Moldovan din Arad.

Iubiți Tineri,

Implinind ale lui D-zeu și ale Bisericii rânduieli pentru binecuvântarea legăturii Voastre de azi, noi preoții Altarului numai puține avem de adăugat.

De când V-ați botezat și până în clipa de față, cel mai de seamă act din viața Voastră este cel de astăzi, când Vă întruchipați un cămin, al Vostru, întemeiat pe dragoste reciprocă și pe binecuvântarea lui D-zeu.

Binecuvântarea căminului Vostru înfiripat azi, nu este un spectacol dintre acelea, după cari vânează azi lumea bolnavă de setea după senzații, ci este un lucru sfânt. Este un lucru sfânt, pentru că la temelia acestui act este schin-teia divină a iubirei. Sf. apostol și evanghelist Ioan (I. Ep. IV. 8) ne spune, că „Dumnezeu iubire este”. Aceasta legătură, a iubirei ce vine de la D-zeu, este lucrul sfânt, care azi V'a împreunat prin binecuvântarea Celui de sus.

Cărțile sfinte ale Creștinismului cântă cel mai frumos imn iubirei. Colo, departe în vremuri, Solomon împăratul din Legea Veche, scrie o carte simbolică, numită Cântarea Cântărilor, în care — prin cuvinte de cea mai caldă și mai profundă iubire dintre un mire și o mireasă, în așteptarea nunții lor — înfățișează intima legătură, viitoare în Legea Nouă, dintre Hs. și Biserica Sa. Iar dincoaci, în Legea Nouă, aceluias imn îi răspunde sf. ap. Pavel, înfățișând legătura dintre Hs. și Biserică tocmai prin asemănarea legăturii dintre bărbat și femeie. (Efes. V. 32).

Solomon, între altele pune, în gura celor doi îndrăgostiți simbolici, aceste expresive cuvinte: „Pune-mă ca un sigil pe inima Ta, ca un sigil pe brațul tău; căci tare ca moartea este iubirea, ca iadul de puternică gelozia ei; jeratecul ei e un foc, o flacără alui D-zeu”. (Cânt. Cânt. VIII. 6—7). Iar sf. Pavel, adăugând, că iubirea dintre soți trebuie să fie curată și sfântă ca legătura dintre Hs. și Biserică, cântă iubirei cea mai clasă a apoteoză pe care a putut-o rostii vr'odată gură omenească. El zice (I. Cor. XIII.) „Dacă aș vorbi în limbile oamenilor și ale îngerilor, iar iubire n'aș avea, m'am făcut aramă sunătoare și țimbal sgomotos. Dacă aș avea profeție și aș ști toate tainele... și dacă aș avea toată credința, încât să strămut munții, iar iubire nu am, nimic nu sunt. Și dacă aș împărți toată averea mea și dacă aș da corpul meu ca să fie ars și iubire n'aș avea — nimic nu-mi folosește”.

Și imediat, adaugă sf. apostol explicația, cum trebuie să se afirme aceasta schinteie divină în viața oamenilor: „Iubirea este îndelung răbdătoare; iubirea este plină de bunăvoință; iubirea nu este lăudăroasă, nu este îngâmfată, nu este necuviincioasă, nu caută ale sale, nu întărită la mânia, nu pune în socoteală răul, nu se bucură de nedreptate; se bucură împreună cu adevărul. Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduște, toate le rabdă. Iubirea niciodată nu cade”.

Prin aceste sfinte cuvinte ale apostolului Biserica învață, cum au, întâi de toate soții între olaltă, să-și imprime sigiliul iubirei pe „braț”, ca simbol al trupului întreg, și pe „inimă”, ca și chip al ființei sufletești. Dar apostolul ne arată, prin aceste cuvinte, și întreg rostul social al iubirei creștine, în toate relațiunile vieții sociale.

V'am pus, deci, în vedere, Iubiți Tineri, un

întreg program de viață spre împlinire, lângă căminul Vostru familiar și în viața socială. Trăind și lucrând în acest înțeles, având între voi o dragoste tare ca moartea și o gelozie sfântă pentru curăția căminului Vostru, jeratecul iubirii Voastre, întocmai ca o flacără d-zeiască, va lumina gândurile și cărările Voastre. Veți întemeia o familie și o căsnicie creștină cu adevărat, ca aceea pe care o fericesc îngerii din ceruri și o laudă oamenii de pe pământ. Veți fi unul pentru celalalt bucurie și razim. Veți fi decorul și mândria familiilor, cari se apropie deolaltă prin legătura voastră sfântă. Veți fi, în mijlocul stricăciunii din viața socială de astăzi, mai pe sus de toate, o vie și grăitoare pildă despre ceea ce *mai* mult ne trebuie azi pentru restaurarea vieții morale și chiar patriotice: cămine familiare, sfinte în sine și sfînțitoare de viața obștească.

Alesele condițiuni sociale și culturale, prin cari Vă ilustrați în societate, ne sunt cu o garanță mai mult pentru aceasta.

Nu uitați, deci, pe nici o clipă, de sfințenia căminului familiar și că instituțiunea familiei este mai veche chiar și decât cel dintâi Altar al lui Dumnezeu. Tocmai prin aceasta vechime se evidențiază rostul social al căsătoriei, ținând căminul familiar pe o vreme și locul Altarului. Da, pentru că tocmai sfințenia vieții familiare pogorâ din cea dintâi binecuvântare, ce a dat-o D-zeu vieții sociale.

De aceea a rămas, pentru toate veacurile, învățământul istoriei că, prin puritatea moravurilor din viața familiară și socială, poporă au ajuns la o fericită înflorire, dupăcum alte poporă și state s'au surpat, dacă la temelia lor au avut numai forța brută a puterii și nu puterea nebiruită a bunelor moravuri.

Biserica lui Hristos, păstrătoarea mântuitoarelor învățături și propovăduitoarea moravurilor sfinte, apelează astăzi la Voi, Iubiți Tineri, prin rostul preoților slujitori: să Vă luați în creștinească seamă jugul conjugal și datoriiile sociale.

Nu mă îndoesc, Iubite Căpitane, că Tu, care de nenumărateori ai privit moartea în față pe câmpurile de luptă, unde Te-a trimis inima de Român și datoria către Patrie și Rege, vei ști să tragi toate consecințele din jugul noilor îndatoriri. Vei da, sunt sigur, pilda tăriei morale și în viața familiară, prin care se întărește și în acest chip România-Mare, pe care tot voi ați creat-o prin vitejie și sacrificii.

Iar Tu, dragă Stella, fiu bună, nobilă și cuminte. Ocrotirei și povățuirii soțului Tău să răspunzi cu caldul devotament al celui mai puțin exaeriat în viață și mai slab de a trage la fel în jugul dulce, dar de multeori foarte greu, al căsătoriei.

Și, amândoi împreună, inspirați-Vă din d-zeescul cuvânt al aceluiași apostol, care Vă grăește acum prin rostul meu: „Alegați să dobândiți iubirea; râvniți la cele d-zeiești” (I. Cor. XIV. 1). Dar împlinind cele ale lui Dumnezeu, țineți cont și de cele ce așteaptă dela voi viața. Un mare și necredincios filosof pesimist (*Schopenhauer*), cu toate că nu pune preț pe viață, a spus o vorbă cu un adânc înțeles practic, zicând: Căsătoria înseamnă, *să-ți înjumătățești drepturile*, și să-ți *dublezi datorințele*. Împliniți și acest cuvânt!

Domnul nostru Iisus Hristos, care a binecuvântat nunta din Cana Galileei, să binecuvinteze legătura voastră de astăzi, și toți pașii vieții voastre, cu pace și bună înțelegere, cu spor în toate cele bune și cu fericire netulburată. Amin!

Arad, 6/19 Decemvrie 1920.

Dr. Gh. Ciuhandru, protoiereu.

Recreditiv istorice în jurul icoanei dela Prizlop.

(1780—1913.)

(Urmare.)

Ceva mai târziu în 23 Iunie 1749 arhimandritul din Blaj Leontie Moschona,¹⁾ greci, l-a dispus de călugăr tot aci la Prizlop,²⁾ după ce în 26 Iunie 1749 a făcut mărturisirea credinței catolice. Varlam a avansat de egumen și a încercat să recâștige pămîntele mănăstirii răpite de nemeși; a făcut colectă pentru repararea mănăstirii. A deschis la mănăstire școala cu internat; și-a întins jurisdicția și asupra mănăstirilor Plosca și Vaca. Am văzut mai sus, că Varlam a abjurat unirea în 1762, dar iarăși a înbrățisat-o în anul următor și fu numit paroh în Halmagi. Dar nu s'a purtat bine și deaceia fu chemat la mănăstire în Blaj în 1763; deaci în 1770, prepozitul Filotei László îl reactivează la Prizlop, să deschidă din nou școala. Nu știm când a murit.

După modesta mea socotință, dânsul e auctorul poemului istoric: Plângerea mănăstirii Prizlopului.

6. Plângerea icoanei.

Icoana carea se păstra la 1764 în Blaj și apoi fu transportată la Viena a asodat, a lăcrămat și a plâns mai de multe ori, în mai multe locuri.

Până încă a nu fi adusă la Blaj, a plâns în Prizlop. Cumcă a plâns aci, adevăresc cu jurământ călugării Prizlopului. Cari sunt acești călugări, nu ni se spune. Nu ni se spune nici timpul, nici ocazia plângerii și nici aceia, că numai odată; *poate* că numai în 13 Februarie 1759, când Aron fiind în vizită canonică la Galații Hunedoarei, calvinii au tras focuri de pistol asupra lui.

Relievez, că *documentele cari mărturisesc despre lăcrămările întâmplare în Blaj, nu amintesc nimic de plângerea acestei icoane, pe timpul când era încă în Prizlop.*

Sămoilă Clain, carele cum am văzut, a fost martor „de visu”, la lăcrămările din Blaj, aceste lăcrămări le a și fixat, în trei locuri ale istoriei sale bisericești, editată de Cipari în Acte și fragmente la 1855; *despre plângerea din Prizlop însă nu aminteste nici odată*. Ci Clain, cum se știe, a mai scris despre istoria bisericească română un op latinesc, pe care apoi l-a tradus și pe românește.³⁾ În acesta pomenește de plângerea din Prizlop a icoanei, însă în schimb retace lăcrămările din Blaj.

Iată-i vorbele: „*imaginem în templo Monasterii Sylvasientis flevisse dicebatur, quod Monachii illius Monasterii jure jurando affirmabant.*”⁴⁾ Din aceste cuvinte aș pesupune, că plângerea relatată în ele, e cea întâmplată cu ocaziunea atentatului din Galați. Dar nu e cu neputință, că auctorul a contemplat alta, ori că doară mai multe plângeri, ce se vor fi perândat acolo. Fie cum va fi, ajunge aici pentru scopul nostru a reliefa, cumcă Clain e scheptic, față de plângerea din Prizlop, pe carea nu a văzut-o însuși pre cum bănuitor și prepuelnic se va dovedi și atunci, când cu ochii săi proprii va vedea plângerile întâmplare repetat în Blaj. Clain se exprimă despre plângerea din Prizlop: „*se zice că imaginea ar fi plâns în biserica mănăstirii din Silvaș, ce cu jurământ întăreau monahii acelei mănăstiri.*”...

Pot în chipul acesta scrie și despre plângerea ce ar fi avut loc la Blaj, când cu îngroparea lui Aron. Cu ocazia aducerii trupului lui (dela Baia-mare) la Blaj se zice, că ar fi

